

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2013

Alena Kožená

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

Alena Kožená

III. ročník – prezenční studium

Obor: Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání

Krajina – Kompozice v šedé

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. Petr Jochmann

Olomouc 2013

Prohlášení autora:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu.

V Olomouci dne

.....

podpis

Poděkování:

Děkuji doc. Petru Jochmannovi za odborné vedení bakalářské práce a doc.PhDr. Haně Myslivečkové za cenné rady.

OBSAH

1 Úvod	1
2 Teoretická část	2
2.1 Estetické vnímání přírody	2
2.2 Historický vývoj estetického zájmu o přírodu	2
2.2.1 Antika.....	2
2.2.2 Středověk	3
2.2.3 Renesance	4
2.2.4 17. století.....	5
2.2.5 18. století.....	6
2.2.6 19. století.....	6
2.2.7 Základy moderního umění a 20. století	8
2.2.8 Současnost.....	9
3 Praktická část	11
3.1 Téma a důvod jeho volby.....	11
3.2 Cíl práce	12
3.3 Proces přípravy	13
3.4 Technologická specifika	14
3.5 Popis díla.....	15
3.6 Slabé stránky	22
3.7 Silné stránky.....	22
4 Závěr	24
5 Seznam použitých zdrojů	25

1 Úvod

Tématem mé bakalářské práce je krajina, a to jak z pohledu historického, tak současného.

Ve stati, která je doprovodem výtvarné práce, jsem se nejprve zabývala vývojem krajinomalby a její estetickou hodnotou. Tím, jak umělci vnímali krajinu od antiky až po současnost.

Kapitoly, které popisují praktickou část bakalářské práce, se zabývají jejím formálním a obsahovým hlediskem. V kapitole Téma a důvody jeho volby se zaměřuji na to, jak na mě krajina působí nebo proč jsem si zvolila právě kresbu krajin. Cíl práce obsahuje nejdříve inspirační zdroje, a jak bych chtěla, aby dílo vnímal divák. Proces přípravy zahrnuje výběr námětů (krajin), které jsem se rozhodla zpracovat. V oddíle technologická specifika se nachází použitá technika ke kresbě, podklad nebo formát děl. Ve Slabých a Silných stránkách shrnuji, z čeho jsem měla dobrý pocit, na čem práce uvízla nebo v čem byl největší problém.

Jako praktickou část jsem si zvolila soubor kreseb s názvem Krajina: Kompozice v šedé.

Téma si takřikajíc vybralo mě. Krajinu jsem zpracovávala už v dřívějších letech a bakalářská práce jen završila určitý celek prací.

Veškerou obrazovou dokumentaci jsem nafotografovala a upravila v programu Adobe Photoshop. Popisky jednotlivých obrázků a jejich původ jsou zaznamenány v obrazové dokumentaci na konci práce.

Bakalářskou práci zpracovávám podle normy ISO 690.

2 Teoretická část

2.1 Estetické vnímání přírody

Příroda a její estetická jsou v současné době jedním z hlavních estetických objektů. O to je pozoruhodnější, jak malý počet současných estetických textů se věnuje otázkám spojeným s přírodou. Přírodním krásnem se estetika už tolik nezabývá, přestože ještě u Immanuela Kanta na konci 18. století je hlavním předmětem zájmu. Kant dokonce říká, že přírodní krásno je nadřazeno krásnu uměleckému. Avšak umění vždy nějak na přírodu odkazuje, a to především na její estetickou stránku – např. krajinomalba. *„A naopak to, co považujeme v přírodě za esteticky hodnotné, je do značné míry formováno uměním.“*¹

Umělci 20. století již nestojí o to, aby jejich dílo bylo „krásné“, jako umělci předchozích epoch. *„Dnes již nejde o zobrazení něčeho krásného nebo „krásna“ jako takového. Často se v umění setkáváme s díly, které přímo vzbuzují negativní emoce.“*²

2.2 Historický vývoj estetického zájmu o přírodu

2.2.1 Antika

Antika se něčím takovým, jako je zájem o přírodu, moc nezabývala. Řekům se líbilo pouze pár samostatných objektů (např. koně nebo ptactvo), ale rozhodně ne krajina jako celek. Větší zájem nalezneme až v helénismu, kdy se díky vytváření městských aglomerací začíná utvářet zájem o estetiku přírody. Římané, patrně v souvislosti se zemědělstvím, našli zálibu v kulturní krajině, ale stále nešlo o vnímání přírody, jak bychom si představovali.³

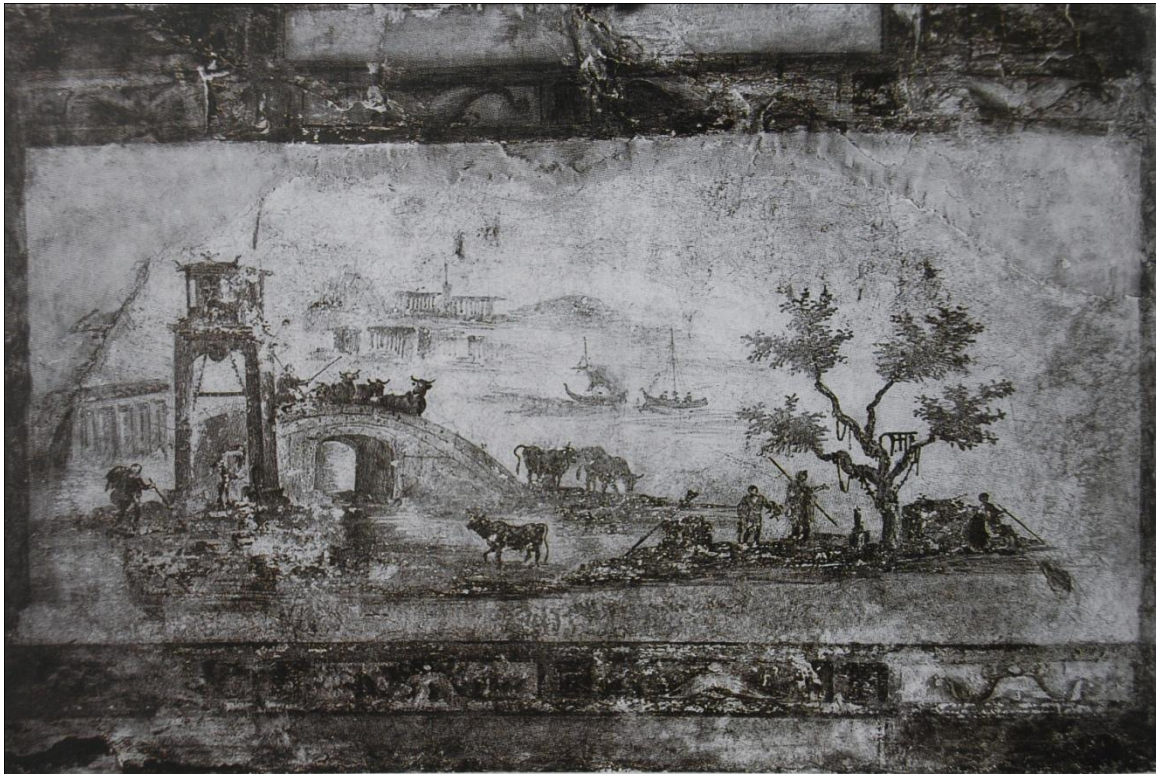
„Můžeme tedy říci, že se v antice zajímali o krajinu pouze tehdy, kdy tvořila rámeček výjevů ze života lidí, nebo vojenského tažení. Hlavním předmětem umělcova zájmu této doby byl a zůstal člověk.“ Krajinou se začali zabývat až básníci. Objevili malebnost života pastýřů. Tak se i výtvarníci snažili ztvárnit pro náročné obyvatele měst obraz radostí venkova. *„Tyto obrazy jsou neskutečnými pohledy na venkovské domy nebo výletní místa.“*

¹ PTÁČKOVÁ, Brigita a Karel STIBRAL. *Estetika na dlani: Estetická funkce, norma, hodnota*. Olomouc: Rubico, 2002. s. 38. ISBN 8085839792.

² Viz pozn. 1, s. 39

³ Viz pozn. 1, s. 39

*Jsou spíše sbírkou všeho, z čeho by se měl idylický výjev sestávat – pastýřů a dobytka, malých svatyní, vil a hor v dáli [1].*⁴

[1] *Krajina*, 1. Stol. p. Kr., nástěnná malba, vila Albani, Řím

2.2.2 Středověk

Ve středověku najdeme pár umělců, kteří zobrazovali několik přírodních objektů typu květina, pták, nebo míst (např. údolí), nikdy se však nezabývali krajinným celkem. V malířství hraje příroda jen malou roli a pouze ve schematizovaném pozadí.⁵ V pozdní gotice však dochází k intenzivnímu zájmu o zobrazení krajiny, a to především v Holandsku (např. bratři z Limburka).

Jiná situace je ovšem v čínském kulturním okruhu (Čína, Korea, Japonsko), kde pod vlivem taoismu vzniká velmi vytříbený cit pro přírodní krásy.⁶

⁴ GOMBRICH, Ernst Hans. *Příběh umění*. Praha: Argo, 2006. s. 113 – 114. ISBN 8072031430.

⁵ Viz pozn. 1, s. 39

⁶ Viz pozn. 1, s. 39

2.2.3 Renesance

„V Evropě se teprve v renesanci rozvíjí cit pro přírodní krásy a stejně tak se rozvíjí i zájem o teoretické poznání přírody. Do renesance se dají datovat i první výstupy na hory čistě pro potěšení, v antice či středověku něco zcela nebývalého.“ Např. Alpy byly doposud považovány za nejohybnější kout Evropy, po horách chodili pouze pastýři a po lesích lovci či dřevaři. I proslulý Petrarcův výstup na Mons Ventosus r. 1337 byl za účelem popisu teologicko – filozofických úvah. Ani tady nešlo o čistě estetický záměr.⁷

Do renesančního období patří první pokusy o krajinomalbu. Stále však nemůžeme mluvit o samostatném uměleckém žánru. I přesto hraje krajina na obraze velkou roli. Malíři této doby si v terénu skicovali různé části krajiny, nebo přírodní objekty (např. strom, řeku) a později, v ateliéru, z těchto skic sestavovali ideální krajinu.

„Prvními umělci, kteří zobrazili samostatnou krajinu bez figurálního motivu, byli zřejmě Leonardo da Vinci (1452 – 1519) [2] a Albrecht Dürer (1471 – 1528) ve svých akvarelech. Za prvního skutečného krajináře bývá považován Joachim Patinir (1480 – 1584), ale ani jeho krajiny se ještě neobešly bez figurální stafáže. Velký zájem o krajinu mají také holandské malíři 16. století. A můžeme je považovat za průkopníky krajinomalby.“⁸

[2] Leonardo da Vinci, *Pohled na údolí řeky Arno*, kresba tuší, 1473

⁷ Viz pozn. 1, s. 39

⁸ BOSÁKOVÁ, Dita. *Krajina jako zdroj inspirace*. Brono, 2012. Dostupné z:

http://is.muni.cz/th/221167/pedf_m/Krajina_jako_zdroj_inspirace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce prof. PaedDr. Radek Horáček Ph.D. s. 27.

2.2.4 17. století

Větší zájem o krajinu se objevuje až v 17. století, a to opět u Holanďanů a poté i u Angličanů. *„Je otázkou, co zde zájem o přírodu podnítilo. Určitě se prolínal nový přírodovědou nasměřovaný zájem o přírodní jevy s protestantským cítěním. Vždyť není tu příroda určitou náhražkou za svaté, na které dříve Bůh „delegoval“ svou moc a které nyní zastupuje krajina i „příroda“, na které se přenáší krása a atribut Boží? Pro J. J. Rousseaua je vnímání krás přírody náhražkou za modlitbu.“*⁹

Postupně se také začíná formovat zájem o dosud zavrhané scenérie, jako např. hory a lesy, doposud považované za ohavné, nesrovnatelné s rovinou. Hory jsou totiž ještě v 17. století brány jako jakási nemoc země, pozůstatky po potopě na původně rovinaté Zemi.¹⁰

Mezi nejvýznamnější krajináře baroka patří např. Jan van Goyen (1596 – 1656) nebo Jacob van Ruisdael (1628 – 1682). Ruisdaelův styl byl velmi dramatický, dokázal citlivě používat přírodní barvy a vytvářet mistrné kompozice. Používal hustou pastózní barvu, která dodávala jeho obrazům zvláštní hloubku a plastičnost. Byl také výborným kreslířem. Později do svých obrazů začal přidávat postavy.¹¹

Holanďané zobrazují krajinu takovou, jaká opravdu je. Nepotřebují si vymýšlet jiné kompozice nebo ji jakkoli přikrášlovat. Soustředí se na docela obyčejné scenérie hlavně v podzimním období. Na to, aby dokázali zaujmout, nepotřebovali žádné drama nebo zvláštní námět. Dokázali obdivuhodně jednoduchými prostředky vystihnout krásu moře a byli první v dějinách umění, kdo objevil krásu nebe.¹²

Naproti tomu Italové (např. Canaletto), zobrazují krajinu idealizovanou a prosvětlenou sluncem a stejně tak Francouzové. Předními francouzskými umělci této doby byli Nicolas Poussin (1594 – 1665), Claude Lorrain (1600 – 1682) nebo Annibale Carracci (1560 – 1609) [3].

⁹ Viz. pozn. 1, s. 39

¹⁰ Viz. pozn. 1, s. 39

¹¹ GLENN, Martina. Jacob van Ruisdael. [online]. [cit. 2013-03-10]. Dostupné z:

http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=641

¹² Viz pozn. 4, s. 418

[3] Annibale Carracci, *Krajina s řekou a dvěma čluny*, kresba perem a hnědým inkoustem, 199 x 300 cm

2.2.5 18. století

„V 18. století přichází Jean Jacques Rousseau, který nadřadí přírodu kultuře a zaměří pozornost na divokou, neovlivněnou zkaženou civilizací.“¹³

V tomto století se dočkal velkého zájmu relativně nový typ krajinomalby, a to veduta – pohled na město.

2.2.6 19. století

Největší zájem o přírodu však přichází v 19. století, především je pak spojen s romantismem. Romantičtí umělci nacházejí v přírodě vynikající inspiraci pro zobrazení lidské duše, příroda se stává symbolem Boha, tajemství, lidské přirozenosti i naopak tajemných sil. Krajina se začíná prosazovat jako samostatný umělecký žánr. A zájem neroste jen u malířů, básníků a vědců, do přírody najednou míří i široké měšťanské vrstvy. Vzniká tak postupně turismus.¹⁴

¹³ Viz pozn. 1, s. 40

¹⁴ Viz pozn. 1, s. 40

Krajinomalba začala pronikat do celé Evropy, nejvíce však zakořenila v Anglii, Německu nebo Francii. Mezi nejvýznamnější anglické krajináře patří dvojice J. W. Turner (1775 – 1851) a John Constable (1776 – 1837). V Německu v této době dominoval především C. D. Friedrich (1774 – 1840).

Po tomto období následují různé tendence, kdy se podivuhodně kloubí věda a umění. „*Spolu s nástupem pozitivistické vědy nastupuje realismus, který se ve vědě přímo shlédl. Slovo imaginace se stalo tak nějak nadbytečným a obsah obrazů se zcela změnil. Realista chce malovat pouze to, co vidí. Má velký smysl pro detaily i prosté přírodní jevy a scénérie.*“¹⁵

Za české země bychom mohli jmenovat např. Josefa Mánesa (1820 – 1871), Adolfa Kosárka (1830 – 1859) nebo Antonína Chittussiho (1847 – 1891).

BARBIZONSKÁ ŠKOLA

„*Tento základní pojem v krajinářství 19. století označuje hnutí, které se rozvíjelo pod názvem malé vesničky, umístěné při bývalé královské oboře Fontaineblau. V Barbizonu se usazovali průkopníci moderního krajinářství. Areál Fontaineblau byl vynikajícím chráněným územím pro studium přírody. Zahrnoval všechny prvky potřebné pro krajináře – les, skály, vřesoviště a malé plochy stojaté vody. Chybělo tu snad jen moře.*“¹⁶

Typickým pro ně byla jednoduchá obrazová kompozice, spočívající především v rozdělení plochy horizontem na sféry oblohy a země.¹⁷ Od ostatních malířů se malíři Barbizonské školy lišili hlavně tím, že se snažili věrně napodobit přírodu, kterou zachycovali přímo v krajině – en plain air (v plenéru). Do terénu si nosili své stojany, plátna i malířské potřeby. Tito malíři odmítali klasický akademický přístup ke krajině. Dávali přednost vlastním zkušenostem v přírodě.¹⁸

V Barbizonské škole pobýval i zmiňovaný krajinář Antonín Chittussi [4].

¹⁵ Viz pozn. 1, s. 40

¹⁶ PRAHL, Roman. *Antonín Chittussi: Region a svět*. Pardubice: Východočeská galerie v Pardubicích, 2012. s. 14. ISBN 9788085112689.

¹⁷ Viz pozn. 16, s. 15

¹⁸ GLENN, Martina. Barbizonští. [online]. [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=126

[4] Antonín Chittussi, *Pohled se Štvanice k Hradčanům*, kresba tužkou, 22 x 16 cm

2.2.7 Základy moderního umění a 20. století

„Úsilí definovat malířský „fakt“ vede nutně k předefinování faktu jako „vjemu“ a ke snaze zachytit jeho chvilkovost, prchavost. Vzniká tak impresionismus a obrovský krok ke změně vnímání přírody.“¹⁹

Jedním ze znaků impresionismu byla malba v plenéru. Do této doby sice malíři chodili kreslit přímo do přírody, samotný obraz však domalovávali až v ateliéru. Dále se zajímali o světelné efekty, prchavost okamžiku, atmosférou dané chvíle a tyto prvky nadsazovali nad samotný námět obrazu. Jako typického impresionistu - krajináře můžeme uvést např. Camille Pissarra (1830 – 1903) nebo českého malíře Antonín Slavíčka (1870 – 1910).

Po impresionismu následoval postimpresionismus, který se však od předchozího směru odvracel, ale vycházel z něj. Nacházel svoji inspiraci ve zjednodušení tvarů a použití důrazných jasných plochých barev, které předznamenávaly příchod moderního umění. Mezi výrazné osobnosti patří např. Vincent van Gogh (1853 – 1890) [5].

¹⁹ Viz pozn. 1, s. 41

20. století

Ve 20. století se už umělci krajině v takové míře, jako v 19. století, nevěnovali. S nástupem různých – ismů malíři experimentovali s tvary, barvou, kompozicí, perspektivou a prochází za svůj život několika směry. Z tohoto důvodu také střídají různé náměty a málokdo se krajině věnoval po celou dobu své tvůrčí činnosti.

Ve 2. polovině 20. století se situace mění, krajina se opět vrací do umělecké sféry, i když v jiné podobě, než dříve. Zájem o přírodu proniká do fotografie, environmentu a krajinou se zabývá i nově vzniklý směr – land art.

Z mnoha umělců tohoto období, kteří mě zaujali a inspirovali, bych jmenovala Yvse Brayera, člena Pařížské školy, nebo kresby Bohumíra Dvorského a Jaroslava Gruse.

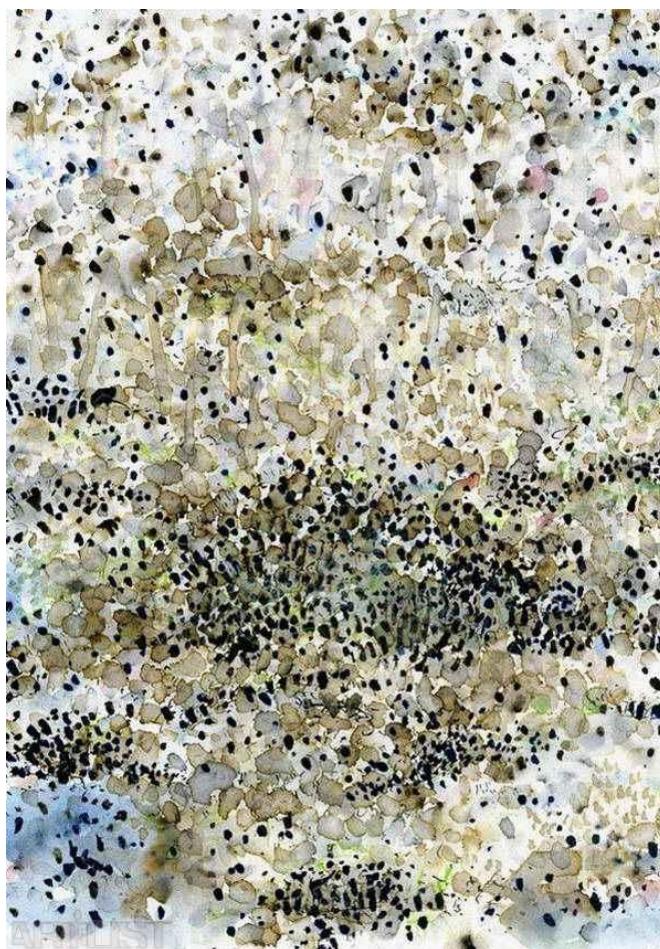
[5] Vincent van Gogh, *Krajina*, kresba rákosovým perem a černou křídou, detail, 1888, 490 x 610 cm

2.2.8 Současnost

„V minulosti krása přírody vydávala svědectví o nekonečné dobrotě stvořitele. Kult venkova byl spojen s přirozenou mravností. Generace krajinářů 20. století ještě s hrdostí malovala do krajiny tovární komíny a telegrafní dráty. Současník se však probírá krajinou průmyslového dědictví částečně jako prokletím a jako surreálními archeologickými vykopávkami. Téma krajiny klade otázku, jsme-li ekologicky gramotní. Pro úvahy o důsledcích globálních a klimatických změn, civilizačních intervencí a jak naložit s ostrůvky

*nové divočiny, malba již nedokáže být univerzálním médiem. Proto se v současné době setkáváme hlavně s krajinou v podobě land artu, fotografie i objektu či instalace.*²⁰

Ze současné scény bych jmenovala především Martina Koláře [6], který tvoří jemné květinově laděné kvaše, Jolanu Havelkou – své krajiny fotografuje na telefon s nízkým rozlišením, díky tomu vznikají prázdné jednoduché pohledy bez zbytečných detailů. A samozřejmě Františka Skálu mladšího, který vytváří své ojedinělé objekty nejen z přírodních materiálů.

[6] Martin Kolář, *Krajina*, akvarel, 2006

²⁰ VÍTKOVÁ, Martina. *Současná česká krajina: Krajinomalba a jiné cesty ke krajině*. 1. vyd. Hradec Králové: Galerie moderního umění Hradec Králové, 2012. Nečíslováno. ISBN 9788085025934.

3 Praktická část

3.1 Téma a důvod jeho volby

Spřízněnost s krajinou a přírodou, která mě obklopuje, pociťuji už delší dobu. Téma mojí bakalářské práce bylo proto jasné.

Krajina je všude kolem, a proto nemusím pro inspiraci chodit daleko. I přesto je však příjemné, když se mění nejen terén, ale i nálada krajiny. První ze svých prací, které mě vtáhly do krajinářství, jsem zpracovala na Slovensku v Tatrách. Možná z důvodu, že jsem si už vyzkoušela tak ohromující pohledy, se teď věnuji spíše rovinnatým polohám v okolí Pardubic, odkud pocházím, a Olomouce. Samozřejmě bych si však ráda vyzkoušela i jiný typ krajin, třeba opět v zahraničí. Důležité pro mě je, abych se seznámila se všemi možnými pohledy. Lákají mě např. opuštěné kraje v Irsku, nebo prosluněná Provence. Zatím se však věnuji české krajině, jejíž krása a zdroje inspirace se mi zdají být velice rozsáhlé.

Ke krajině lze přistupovat různými způsoby. Někdo se zabývá jednotlivými prvky, jako je např. strom, skály nebo zvířata. Já ke krajině přistupuji celistvěji, lákají mě daleké pohledy do prázdna, kopce pokryté hustými lesy a horizontálně vrstvené scenérie. Záměrně se vyhýbám architektuře nebo jakémukoli lidskému zásahu do krajiny. Tím krajiny získávají až historizující romantický nádech. Prošla jsem však i obdobím, kdy jsem do přírody zasazovala stožáry a dráty s vysokým napětím. Toto téma mě však rychle opustilo. Vážím si krajiny čisté a nezkažené, v dnešní době je však těžké takový pohled vůbec objevit. Proto často tyto lidské výtvořiny záměrně odstraňuji. Svě tvorbě nechávám volný průběh, a proto nevyklučuji, že bych se k architektuře, sloupům nebo figurám vrátila.

Krajinu zpracovávám v jakémkoli ročním období. V létě propojují scenérie masy porostu a lesů. Oslňující je také paleta barev, které příroda nabízí. Objevuje se nespočet zelených či žlutých odstínů. V zimě je nálada krajiny úplně jiná. Dominují zemité nevýrazné barvy a mlžné opary propojují jednotlivé horizontální vrstvy.

Do plenéru vyrážím nejčastěji se skicákem a fotoaparátem. Načrtnutá a nafocená krajina mi složí jako vzorník i k pozdějším nápadům. Snažím se sbírat nejrůznější typy krajiny. Fotografie mi neslouží jako cílový produkt, a proto mi k zaznamenání dobře slouží i mobilní telefon. Nápady hledám především v létě, kdy je mnohem větší možnost vyrazit do přírody. Materiálu je obvykle tolik, že mi vystačí na celou zimu a v létě opět vyrážím do plenéru. Tipy na zajímavé lokace získávám např. cestováním ve vlaku.

Scenérie mi musí sednout, někdy není snadné najít ten správný úhel pohledu. Je pro mě důležité, aby krajina byla co nejvíce rozmanitá. Aby neobsahovala příliš monotónního lesního porostu nebo lidského osídlení. Nejvíce si vážím toho, pokud najdu pohled do kraje z nějakého kopce či vyvýšeného místa. Takovými místy jsou např. Kunětická hora u Pardubic nebo Svatý Kopeček u Olomouce. Pravidelně také jezdím do Českého ráje, kde je inspirace stále dost. Mým vytouženým místem ve chvíli, kdy píši tyto řádky, jsou Králíky, kam jsem se dosud pohříchu nevydala. Ráda bych do svých prací začlenila prvky, které mi stále ještě ve vzornících chybí. Jsou to například vodní plochy, kterých nemám stále dost.

Někdy mi pro vystižení daného pohledu stačí pár jednoduchých horizontálních čar, někdy si krajina sama vyžádá detailnějšího zpracování.

Téma jsem nejdříve pojímala spíše malířsky a snažila se hlavně o zachycení nálady. Později jsem se zaměřila především na kresbu. Ta mi pomáhá vystihnout více detailů a také se v ní cítím mnohem jistější. Ve školní výuce jsem si vyzkoušela např. i land art, ten mě sice bavil, ale zatím mě neoslovil natolik, abych se mu věnovala i nadále.

Téma krajiny mě poutá již delší čas, a tak jsem ráda, že v bakalářské práci mohu toto vlastní dílo dále rozvíjet.

3.2 Cíl práce

Cílem mé práce je poznání krajinomalby nejen z praktického hlediska, ale také z teoretického. Pokud se člověk do nějakého tématu zanoří, měl by znát i to, jak věc nahlíželi jeho předchůdci, ale i současníci. Nejenže se vyhne tomu, aby dělal to, co už tu jednou bylo, ale vytvoří si vlastní názor a zdokonalí se v dané problematice.

Historickým přehledem krajinomalby jsem především objevila nové, pro mě neznámé, umělce (krajináře), kteří mi byli inspirací.

K mým oblíbeným patří především Antonín Chittussi. Byl hlavně malířem, ale jeho kresby mě fascinují neméně. Obdivuhodně propojoval tvorbu „hlavního města umění“, Paříže, se svým regionem. Patří k průkopníkům českého moderního umění. Byl žhavým vlastencem a zároveň citlivou osobností, které pobyt v Paříži teprve rozvázal jazyk jako umělci. Postupný obrat v Chittussiho tvorbě od popisného realismu i tradičního idealismu k nové tvůrčí vizi skutečnosti se odehrála hlavně ve Francii, kde studoval. Stále přetrvává představa, že je jeho tvorba rozdělena na českou a francouzskou, ačkoli umělcův životopis svědčí o neustálém pohybu mezi zeměmi. Pro raná díla Chittussiho jsou charakteristické zimní a spoře osvětlené krajiny s příběhem prostých lidí. Po pobytu v Barbizonské škole se

věnuje i jiným námětům krajiny, jako např. stromoví, pole louka, rybníky i veduty. Koncem života se vracel ke standardům domácího krajinářství. O tom svědčí obrazy drobného formátu z léčebného pobytu v Tatrách. Mnohotvárnost tvorby malíře, otevřené světovým podnětům a umělecky zakotvené v jeho vlasti, je zřejmá v utváření celkového obrazu krajiny i malířského rukopisu.²¹

Nezobrazuji přesnou realitu, každý strom a každý keř, kompozici si upravuji podle svého, přesto je však charakter krajiny zachován. Místo na mě působí nějakou náladou a ta se pak odráží i v díle.

Šlo mi o vytvoření kompaktního díla, které nebude třeba divákovi vysvětlovat dlouhými odstavci textu, aby ho vůbec pochopil. Nechtěla bych, aby se pozorovatel u vystavených obrazů nakonec nudil. Proto jsem se snažila vybrat co možná nejrozmanitější typy krajin a i kresbu provést co možná nejzajímavěji. Divák by měl objevovat stále něco nového.

Důležité pro mě je, abych sama byla se svou prací spokojená a neostýchala se díla na závěr vystavit.

3.3 Proces přípravy

Prvotním plánem bylo především nastudování krajinných pohledů, ale ještě předtím jsem právě ty správné pohledy musela najít. Ze svých skic jsem si vybírala takové, které mě zaujaly nejen atmosférou, ale také kompozicí (ta se dá posléze upravovat).

Nejdůležitější je vybrat si správný námět. Musí mi takzvaně sednout. Pokud bych se měla do něčeho nutit, kresba by následně nestála za nic. Vybírám si ryze českou krajinu, a nejen proto, že je nejsnadněji dosažitelná. Do svých krajin nepotřebuji nutně zasazovat monumentální alpské vrchy nebo nekonečná moře. Prozatím mi plně vyhovuje např. Polabí, které mám nadosah ruky. Rozhodla jsem se pro šest míst, která mě okouzila nejvíce. Je to okolí Kunětické hory, která se nachází mezi Pardubicemi a Hradcem Králové. Uprostřed roviny se najednou zvedá kopec, který je sopečného původu. Na vrcholku se nachází zřícenina hradu, odkud je krásný výhled na okolní krajinu. Druhé z míst je městečko Seč, které se proslavilo Sečskou přehradou, která v létě láká davy turistů. Mě nicméně přitahuje především okolní krajina. Při cestě vlakem si vytipovávám zastávky, kde je hezká okolní krajina a později tam vyrážím na výlety. Jednou ze zastávek je i Dlouhá Třebová, kde v podstatě stačí vylézt z vlaku a začít kreslit. Další krajinu jsem našla také náhodou, a to při cestě na zámek Žleby. Ten se nachází nedaleko Čáslavi.

²¹ Viz pozn. 16, s. 8, 11, 46

Poslední kraj, který jsem si vybrala pro zpracování, je Český ráj, konkrétně Malá Skála. Krajina je zde kopcovitá a poskytuje nekonečné množství námětů.

Vytvořila jsem několik návrhů, z kterých se má práce pak odvíjela. Nejdříve jsem si musela ujasnit, jakou technikou budu pracovat. Po několika zkouškách, při kterých jsem používala tuš (lavírování, kresba špejlí, atd.) a anilinové barvy, jsem si nakonec vybrala uhel. Když už jsem měla jasno o technice, začala jsem vytvářet spoustu návrhů, aby bylo z čeho vybírat pro finální práce a hlavně abych si ujasnila, jak přesně chci, aby výsledek vypadal.

3.4 Technologická specifika

Pro práci jsem si vybrala kresbu uhlem. Ten je snad nejstarším kresebným prostředkem, už pravěcí lidé malby v jeskyních prováděli právě uhlem. Nejvíce se mi na něm líbí jeho variabilita. Dají se s ním nakreslit docela světlá místa, která nemají být skoro vidět a naopak jeho černá je téměř neprostupná. Uhlem se dá kreslit naplocho (velké celistvé plochy), špičkou (jemné detaily), umožňuje rozmazávání i progumování. Všechny tyto způsoby jsem k práci využila. K uhlu neodmyslitelně patří hadřík a já jsem si k němu přidala ještě houbičku na mytí. Rozmazávání pomocí houbičky umožňuje provést jemné valéry, slouží k změkčení kresby a je i pomocníkem při práci na velkých jednodolných plochách. Využívám její hladkou i hrubou stranu. Pokud nechci, aby rozmazání bylo dokonalé a zůstal viditelný rastr kresby, použiji hrubou plochu. Na celistvé a jemné pláne plochu hladkou.

Důležitým byl pro mě i výběr papíru. Prvotní skici jsem kreslila na papír o gramáži 90 g/m². Ten mi velice vyhovoval. Nebyl úplně bílý, jen jemně zažloutlý. Také nebyl úplně hladký, což je pro kresbu ideální. Využívala jsem i papír o gramáži 300 g/m². Použila jsem ho především na kresbu tuší. Pro uhel byl ale nevhodný, protože měl příliš hrubou strukturu. A také byl moc bílý. Jako další podklad jsem využívala balicí papír (světlé i tmavší barvy). Ten byl ideální, ale narazila jsem na pár technických problémů, kvůli kterým jsem musela dále hledat a zkoušet. Oba problémy spolu souvisely. Nejdříve jsem využívala tmavší odstín, který mi ale právě svým odstínem nevyhovoval. Pak jsem ale objevila krémový balicí papír, který měl pro mě ideální barvu. Kresba se na něm neztrácela a měl příjemnou strukturu. I u něho se však objevil háček, a to ten, že papír prodávali pouze ve formátu, který byl pro moje účely příliš malý. Začala jsem tedy pátrat a po

několika neúspěšných pokusech jsem objevila ten pravý podklad. Měl ideální formát, barvu i strukturu.

Rozhodla jsem se pro univerzální formát 100 x 70 cm. Mám ráda velké formáty, na kterých se mohu rozmáchnout a nemusím se omezovat. Také monumentalita díla je věc, která je nedílnou součástí působení na diváka, a myslím, že k tématu krajiny náleží zcela samozřejmě. Tento rozměr je standardizovaný, což je velkou výhodou pro následné vystavování.

Při vystavování je samozřejmě důležité brát v potaz několik hledisek. První z nich je místo, kde budou obrazy viset. Nesmí být příliš tmavé, aby obraz zanikal a ve výsledku nebyl ani vidět skoro vůbec. Zásadní je také rozmístění. Při více dílech je na místě mít dostatek prostoru, aby obrazy nebyly příliš u sebe a nerušily se. Každé dílo by mělo mít kolem sebe dostatek prostoru, aby ho divák mohl vstřebat. Já se rozhodla pro umístění prací vedle sebe. Dovolují mi to prostory konviktu, a myslím, že kdyby visely pod sebou, nevynikla by jejich horizontální kompozice.

3.5 Popis díla

Intimní povaha kreseb odráží nastřádané zážitky a pocity, které ve mně vyvolalo dané místo. Opět se vyhýbám jakémukoli narušení krajiny lidskou rukou. Zachovávám čistotu přírody a v mých krajinách nevládne žádný dramatický tón. Jednoznačně převládá klidná atmosféra. Zachycení nehybnosti, pohled do dálky (snad budoucnosti), to je to, co mě na kreslení krajin láká. Nepokouším se o povrchní zachycení krajiny, jde mi náladu, kterou ve mně krajina vyvolá.

„Krajina se nejdříve stává dílem rozumu a teprve až pak potěchou pro smysly. Její scenerie je vystavěna z vrstev paměti jako z vrstev kamene.“²²

Nezabývala jsem se oblohou, ne pro to, že bych ji snad považovala za méně důležitou, ale myslím si, že ji čistota papíru dokáže vystihnout neobyčejně dobře. Její nekonečnost, hloubku a neuchopitelnost.

Střídala jsem nejen různé typy krajů, ale i výšku horizontu, která je velice důležitá. Některé krajiny dobře vyzní jen např. v jedné třetině formátu a výška nebe ji ještě zdůrazní. Některé naopak potřebují prostoru více.

Vytvořila jsem šest kreseb, které nesou název Krajina: Kompozice v šedé. Pojmenování je odvozeno od techniky, kterou sem zvolila, a to uhel.

²² SCHAMA, Simon. *Krajina a paměť*. 1. vyd. Praha: Argo, 2007. s. 5. ISBN 9788072038039.

Práce jsou velké 100 x 70 cm. Podklad tvoří jemně nažloutlý papír o gramáži 300 g/m².
Popis jednotlivých kreseb:

1. Pod Kunětickou horou [7]

Tato kresba obsahuje pouze dva až tři plány. V prvním se nachází pole a lesy, které jsou tmavší, než plány ostatní. Hrubost zjemňuje světlá plocha, zhruba uprostřed, kterou narušuje mírně diagonální cesta a tři stromy vpředu. V zadních plánech už se spíše ocitáme na jemných pláních mizících do ztracena. Střídají se zde tmavé a světlé plochy polí a zarostlé polní cesty, které je oddělují. Progumováním jsem zvýraznila světla i hloubku kresby.

[7] *Pod Kunětickou horou*, 2013, kresba uhlím, papír, 100 x 70 cm

2. Žleby [8]

Zde jsem použila pouze techniku vybírání pokreslené plochy plastickou gumou. Tímto způsobem se dá dosáhnout jasného pronikavého světla, které se v krajině vyskytuje hlavně za letních dnů. Řídila jsem se zde také pravidlem „co je vpředu, to je větší, co je vzadu, to je menší“, proto je stromoví v předním lánu mnohem mohutnější, než v zadním. Krajina ubíhá do ztracena jako na předešlém díle Pod Kunětickou horou. Kraj je rovinatý a nevyvolává tak žádné drama. Jen přední lesy vzbuzují mírné chvění, jakoby se pohybovaly ve větru. Výjev se ale směrem do dále uklidňuje.

[8] *Žleby*, 2013, kresba uhlem, papír, 100 x 70 cm

3. Kunětice [9]

Na této kresbě jsem využila nižšího horizontu. Výška nebe se mi zdála být důležitější, než rozsáhlá pole v prvním plánu. Z pravého dolního rohu vybíhá masa lesů, která je přerušena průsmykem mezi stromy. Následně však linie stromoví opět tvoří neprůniknutelný prales. Skrz kraj vede diagonálně polní cesta místy obrostlá keří. Výjev opět mizí do ztracena. Na této kresbě ovšem můžeme zpozorovat už i mírné zvedání scenérie.

[9] *Kunětice*, 2013, kresba uhlím, papír, 100 x 70 cm

4. Malá Skála [10]

Tato kresba je snad nejvzrušivější z celého cyklu. Ani tady ovšem nemůžu říci, že by mě výjev nějakým způsobem nenechal medítovat. Z levého dolního rohu vystupuje zalesněná hora, která v dolní části navazuje na kopec na pravé straně. Lesy tu mění svůj charakter - z jehličnatých se stávají listnaté, a také je patrné mírné řidnutí. Jak kopec klesá, objevují se na něm pole, která pokračují až do údolí. Na pozadí se objevují daleké hory, které jsem tentokrát nekreslila způsobem vzdušné perspektivy, ale jemnou lineární kresbou. Toto ztenčení do subtilní linky, myslím, funguje pro divákovy oko podobným způsobem jako vzdušná perspektiva, ale u tohoto konkrétního případu mi vyhovovalo více. Měla jsem potřebu dostatečně zvýraznit strukturu a výškové rozdíly krajiny, proto jsem horizont umístila poměrně vysoko.

[10] *Malá Skála*, 2013, kresba uhlím, papír, 100 x 70 cm

5. Dlouhá Třebová [11]

V tomto kraji jde především o prázdnotu a rozlohu polí, které narušuje jen úzký pruh porostu. Je to líný letní den, kdy usazení ve stínu stromu u polní cesty sledujeme v příjemném bezčasí se táhnoucí plány polí, nízkých kopců a malinkatého městečka, které zcela splývá s přírodní masou. Pruh porostu se vyskytuje úplně vpředu a tvoří i rozhraní mezi předním a zadním plánem. Na něm se už objevují mírné kopce Orlických hor.

[11] *Dlouhá Třebová*, 2013, kresba uhlím, papír, 100 x 70 cm

6. Seč [12]

Tato krajina je snad moje nejoblíbenější. Kresba má jakýsi melancholický podtón. Stromy připomínají ranní mlhu, skrz kterou proniká slunce, líně se povaluje na kopcích a následně mizí do ztracena. Za horizontem prvního plánu se vzápětí zvedá další kopec, který přetíná plaňkový plot, snad tvořící zábranu pasoucímu se dobytku. Za tímto vrškem tušíme zadní plán, který je jen naznačen slabou linkou.

[12] *Seč*, 2013, kresba uhlem, papír, 100 x 70 cm

3.6 Slabé stránky

Vůbec nejtěžší problém, se kterým jsem se setkala, bylo sehnat ten správný typ papíru. Vyzkoušela jsem jich několik. Když už se mi nějaký zalíbil, nebyl k dostání v tom pravém formátu. A když už jsem našla správnou velikost, zase v obchodech neměli ten správný typ, který jsem si představovala. Byl jen v bílé variantě, nebo byl příliš leštěný.

Na podobnou slabinu jsem narazila i u uhlů. Sehnat dobře vypálené uhly, které se nelámou, nedrolí a nemají v sobě pevné kousky, které nekreslí, také není nic lehkého.

Rozhodnout jsem se nemohla, ani co se týče počtu. Nemám žádné šťastné nebo nešťastné číslo, spíše mi jsou některé číslice sympatičtější než druhé. Jediné, co jsem si hned na začátku ujasnila, že by mělo být kreseb pět až sedm. Vedoucí práce mi tedy doporučil číslo šest. Ale právě tato číslovka patří do kategorie nesympatické a dlouho jsem mu přicházela na chuť, než jsem se s ním smířila. O tom, že jsem si vybrala správně, mě utvrdili také v obchodě, kde jsem papíry pořizovala, neboť jich měli právě šest. Zřejmě tomu tak osud chtěl.

Slabinou v mém případě bylo také počasí. Pokud je místo, které si vyhlédnu v okolí mého bydliště, není to až takový problém. Když se ale naplánuje výlet do dalekých krajů a celý čas pak praprší, není to úplně ono. (Výjimkou může být výlet do Londýna, od kterého člověk již předem očekává déšť a nezaprší-li, připadá si jaksi podveden.) Ani přílišné horko však není dobré. Většinou, vlivem zákona schválnosti, je ten nejlepší pohled do kraje z místa, kde celý den praží nesnesitelné slunce. Naopak občas neškodí, objeví-li se ne příliš hustá mlha. Ta krajině dodá dramatický nádech a někdy vylepší i celkový dojem. Důležitým společníkem krajináře je světlo. To už ovšem patří do kapitoly Silné stránky.

3.7 Silné stránky

Silnou stránkou pro mě určitě byla zvolená technika. V průběhu práce jsem nenarazila na sebemenší problém, kdy by mě zklamala. I formát jsem si, myslím, zvolila správně. Pro horizontální typ krajiny není příliš čtvercový a zároveň umožňuje hru s výškou horizontu.

Nespornou výhodou bylo také to, že jsem si vše mohla udělat podle sebe. S vedoucím práce jsem pravidelně konzultovala, ale při tvorbě mi nechal volnou ruku. Tvorba je pro mě něco naprosto přirozeného a hlavní je, abych s ní byla spokojená především já. Svobodu jsem měla i při výběru témat. To naštěstí přišlo víceméně samo od sebe.

Dostatek materiálu mi také umožnil, že jsem si mohla vybírat, co by se nejlépe pro danou práci hodilo. Měla jsem dostatek rovinatých krajin i krajin s kopci.

Při počátcích, kdy jsem byla ještě ve fázi návrhů, pro mě bylo také přínosem, že jsem si vyzkoušela nové způsoby kresby. Například kombinace tuše a špejle mě velice zaujala. Kresba je živá dramatická a drobné chyby roztřepeným tahem dřívka působí živě a stávají se kvalitní součástí díla.

4 Závěr

„Krajina je umělecký žánr, který zprvu vytvářelo pozadí pro figurální výjevy a osamostatnilo se až během renesance, jako samostatný žánr.“ „Krajina je pro nás výsledkem přírody, který dobře známe, či který obdivujeme. Krajinu je možné potkat stejně jako člověka. Krajina bez diváka neexistuje.“²³

Krajinomalba se vyvíjela stejně tak, jako jiné žánry. Ovšem takový portrét měl ve vývoji značný náskok. Krajina jako taková, její krásno a hodnota, se dočkala uznání až 16. – 17. Století.

Ovšem v dnešní době si našla své obdivovatele, kteří se jí věnují každý svým osobitým způsobem. Jsem ráda, že si krajina našla i mne.

²³ Viz pozn. 20

5 Seznam použitých zdrojů

Knihy

GOMBRICH, Ernst Hans. *Příběh umění*. Praha: Argo, 2006. 684 s. ISBN 8072031430.

HLAVÁČEK, Lubomír. *Současná kresba*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1976. 71 s. ISBN 0152576.

HOŠKOVÁ, Simeona. *Mladá kresba*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1984. 71s. ISBN 0150384.

LIBROVÁ, Hana. *Láska ke krajině?*. Brno: Blok, 1988. 313 s. ISBN 4700988.

MRÁZKOVÁ, Marcela. *Současná krajinomalba*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1977. 71 s. ISBN 0151677.

NEDOMA, Petr a Marie RAKUŠANOVÁ. *Double Fantasy*. Praha: Kant, 2010. 111 s. ISBN 9788074370236.

PEČÍNKA, Jaromír a Alfred LUKASEY. *Život a dílo mistra Leonarda*. Praha: Columbus, 2005. 95 s. ISBN 8072492136.

PTÁČKOVÁ, Brigita a Karel STIBRAL. *Estetika na dlani: Estetická funkce, norma, hodnota*. Olomouc: Rubico, 2002. 150 s. ISBN 8085839792.

SCHAMA, Simon. *Krajina a paměť*. 1. vyd. Praha: Argo, 2007. 702 s. ISBN 9788072038039.

TEISSIG, Karel. *Výtvarné techniky - kresba*. Praha: Adventinum, 2010. 190 s. ISBN 9788074420092.

VOLAVKA, Vojtěch. *Česká kresba 19. století*. 1. vyd. Praha: Družstevní práce, 1949. 324 s. ISBN neuvedeno.

Katalogy

PRAHL, Roman. *Antonín Chittussi: Region a svět*. Pardubice: Východočeská galerie v Pardubicích, 2012. 64 s. ISBN 9788085112689.

TETIVA, Vlastimil. *Česká kresba 20. století: 20. století ze sbárek Alšovy jihočeské galerie*. Hluboká nad Vltavou: Alšova jihočeská galerie v Hluboké nad Vltavou, 1984. Nečíslováno. ISBN neuvedeno.

VÍTKOVÁ, Martina. *Současná česká krajina: Krajinomalba a jiné cesty ke krajině*. 1. vyd. Hradec Králové: Galerie moderního umění Hradec Králové, 2012. Nečíslováno. ISBN 9788085025934.

Internetové zdroje

GLENN, Martina. Jacob van Ruisdael. [online]. [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=641

GLENN, Martina. Barbizonští. [online]. [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=126

BOSÁKOVÁ, Dita. *Krajina jako zdroj inspirace*. Brono, 2012. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/221167/pedf_m/Krajina_jako_zdroj_inspirace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce prof. PaedDr. Radek Horáček Ph.D. s. 27.

Obrazová dokumentace

[1] *Krajina*, 1. Stol. p. Kr., nástěnná malba, vila Albani, Řím

Ofoceno z: GOMBRICH, Ernst Hans. *Příběh umění*. Praha: Argo, 2006. s. 14. ISBN 8072031430.

[2] Leonardo da Vinci, *Pohled na údolí řeky Arno*, kresba tuší, 1473

Ofoceno z: PEČÍNKA, Jaromír a Alfred LUKASEY. *Život a dílo mistra Leonarda*. Praha: Columbus, 2005. s. 18. ISBN 8072492136.

[3] Annibale Carracci, *Krajina s řekou a dvěma čluny*, kresba perem a hnědým inkoustem, 199 x 300 cm

Ofoceno z: TEISSIG, Karel. *Výtvarné techniky - kresba*. Praha: Adventinum, 2010. vyobrazení 66. ISBN 9788074420092.

[4] Antonín Chittussi, *Pohled se Štvanice k Hradčanům*, kresba tužkou, 22 x 16 cm
Ofoceno z: VOLAVKA, Vojtěch. *Česká kresba 19. století*. 1. vyd. Praha: Družstevní práce, 1949. vyobrazení 286. ISBN neuvedeno.

[5] Vincent van Gogh, *Krajina*, kresba rákosovým perem a černou křídou, detail, 1888, 490 x 610 cm
Ofoceno z: TEISSIG, Karel. *Výtvarné techniky - kresba*. Praha: Adventinum, 2010. vyobrazení 67. ISBN 9788074420092.

[6] Martin Kolář, *Krajina*, akvarel, 2006
Staženo z: URL: < <http://www.artlist.cz/?id=1272> > [cit. 2013-10-03]

[7] *Pod Kunětickou horou*, 2013, kresba uhlím, papír, 100 x 70 cm
Fotografie podle originálu: Alena Kožená

[8] *Žleby*, 2013, kresba uhlím, papír, 100 x 70 cm
Fotografie podle originálu: Alena Kožená

[9] *Kunětice*, 2013, kresba uhlím, papír, 100 x 70 cm
Fotografie podle originálu: Alena Kožená

[10] *Malá Skála*, 2013, kresba uhlím, papír, 100 x 70 cm
Fotografie podle originálu: Alena Kožená

[11] Dlouhá Třebová, 2013, kresba uhlím, papír, 100 x 70 cm
Fotografie podle originálu: Alena Kožená

[12] *Seč*, 2013, kresba uhlím, papír, 100 x 70 cm
Fotografie podle originálu: Alena Kožená

Obrazová příloha

[13] *Pod Kuňkou*, 2013, kresba uhlím, balicí papír, 100 x 70 cm
Fotografie podle originálu: Alena Kožená

[14] *Krajina*, 2012, kresba uhlem, papír, 42 x 29,7 cm

Fotografie podle originálu: Alena Kožená

[15] *Ze Svatého Kopečku*, 2012, kresba uhlem, papír, 42 x 29,7 cm

Fotografie podle originálu: Alena Kožená

[16] *Malá Skála v mlze*, 2012, kresba tuší, papír, 42 x 29,7 cm

Fotografie podle originálu: Alena Kožená

[17] *Krajina II.*, 2013, kresba tuší, papír, 29,7 x 21 cm

Fotografie podle originálu: Alena Kožená

[18] *Krajina III.*, 2013, kresba tuší, papír, 29,7 x 21 cm

Fotografie podle originálu: Alena Kožená

[19] *Krajina IV.*, 2013, kresba tuší, papír, 21 x 29,7 cm

Fotografie podle originálu: Alena Kožená

[20] *Krajina V.*, 2013, kresba tuší, papír, 21 x 29,7 cm

Fotografie podle originálu: Alena Kožená

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA
Návrhy

[13] *Pod Kuňkou*, 2013, kresba uhlím, balicí papír, 100 x 70 cm

[14] *Krajina*, 2012, kresba uhlím, papír, 42 x 29,7 cm

[15] *Ze Svatého Kopečku*, 2012, kresba uhlem, papír, 42 x 29,7 cm

[16] *Malá Skála v mlze*, 2012, kresba tuší, papír, 42 x 29,7 cm

[17] *Krajina II.*, 2013, kresba tuší, papír, 29,7 x 21 cm

[18] *Krajina III.*, 2013, kresba tuší, papír, 29,7 x 21 cm

[19] *Krajina IV.*, 2013, kresba tuší, papír, 21 x 29,7 cm

[20] *Krajina V.*, 2013, kresba tuši, papír, 21 x 29,7 cm

Anotace

Jméno a příjmení:	Alena Kožená
Katedra:	Katedra výtvarné výchovy PdF UP Olomouc
Vedoucí práce:	doc. Petr Jochmann
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Krajina: Kompozice v šedé
Název v angličtině:	Landscape: Composition in gray
Anotace:	Bakalářská práce je zaměřena na poznávání krajiny v umění. V teoretické části se zabývám vývojem krajinomalby od antiky až po současnost. V praktické části jsem zpracovala soubor kreseb uhlím.
Klíčová slova:	Krajina, estetika, krásno, kresba, technika kresby
Anotace v angličtině:	This bachelor thesis is focused on experiencing the landscape in art. I deal with the evolution of landscape from Classical era to the present time in theoretic part. I created a set of charcoal drawings as a practical part.
Klíčová škola v angličtině:	Landscape, aesthetics, drawing, engineering drawings
Přílohy k práci:	Obrazová příloha, 1 CD ROM
Rozsah stran:	39
Jazyk práce:	čeština